

Innspill til Frivillighetsmeldingen

Nasjonalforeningen for folkehelsen er en frivillig, humanitær organisasjon med 28 000 medlemmer og om lag 500 lokale lag fordelt på helselag og demensforeninger over hele landet. Vi arbeider med to store folkehelseutfordringer: forebygging av, og forskning på hjerte- og karsykdommer og demens. Nasjonalforeningen for folkehelsen er også interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende.

Nasjonalforeningen for folkehelsen er glad for at det nå kommer en egen Stortingsmelding om frivillighet. For at frivilligheten skal kunne spille sin viktige rolle både for samfunnet og for den enkelte, trenger frivilligheten først og fremst forståelse for sin egenverdi. Frivilligheten trenger også gode og forutsigbare rammevilkår, enkle løsninger for tilskudd og et godt samarbeid med offentlig sektor. Vi mener at den kommende Stortingsmeldingen bør ivareta nettopp dette, og i det følgende vil vi peke på flere faktorer som må på plass om frivilligheten skal få best mulig vilkår for å drive med det som er frivillighetens unike rolle, nemlig som utøver av frivillig innsats.

Frivillighet og inkludering

Nasjonalforeningen for folkehelsen mener at frivilligheten har en viktig rolle i å inkludere de som trenger det mest, og på den måten bidra til å motvirke ensomhet og sosial isolasjon. Både ved å være deltager i aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner, men kanskje like mye som den som utøver frivillig innsats for andre. Denne tosidigheten er ganske unik ved frivilligheten. Ensomhet og isolasjon og utenforskap øker risikoen for både fysiske og psykiske helseproblemer. Deltakelse i frivillig arbeid kan i seg selv være helsefremmende. Frivilligheten gir mange mennesker mulighet til å være aktive, delta i samfunnet, ta vare på sin egen helse og være sosiale. Vi mener at frivillig arbeid har en egenverdi ved at det gir mulighet for å oppleve det å bety noe for andre. Frivillighet kan dermed også bidra til å utjevne sosiale ulikheter, dersom organisasjonene lykkes i å være inkluderende og åpne for alle grupper.

Grenseoppganger mellom frivillige og offentlige oppgaver

Vi ønsker et godt offentlig, sosialt sikkerhetsnett i Norge og offentlige helse- og velferdstjenester. Samtidig er det viktige samfunnsoppgaver som frivillige har bedre forutsetninger for å løse, slik som å skape gode møteplasser og sosialt fellesskap. Rollefordeling og arbeidsoppgaver i det frivillige omsorgsarbeidet må avklares gjennom likeverdig dialog mellom det offentlige og de frivillige. Frivilligheten kan fange opp og sette nye behov på dagsorden, både når det gjelder folkehelse, forebygging, pleie, omsorg og behandling, men det er stat og kommune som har ansvaret for å oppfylle innbyggernes rettigheter. Et godt samarbeid om tiltak på pleie- og omsorgsfeltet avhenger av at frivillighetens egenart ivaretas.

Nasjonalforeningen for folkehelsen mener det er veldig viktig at grunnleggende omsorgs- og pleieoppgaver ikke overføres til frivillige og pårørende for å oppnå økonomiske innsparinger. At vi har gode fellesskapsløsninger som gir pårørende mulighet til avlastning, og profesjonelle pleie- og omsorgstilbud av høy kvalitet er kjerneverdier i den norske velferdsstaten det er viktig å verne om. Dette er også i tråd med svarene i Helsepolitisk barometer 2018, der over 70 prosent i et befolkningsrepresentativt utvalg svarte at sosialt samvær og turer er aktiviteter som egner seg for frivillige, mens litt under 50 prosent svarte at hjelp til praktiske oppgaver i hjemmet og transport kan egne seg. Bare ca 10 prosent mente typiske pleieoppgaver som matning og hjelp til personlig pleie og stell egner seg for frivillige.

Kommunale og frivillige tjenester må utfylle hverandre, og den frivillige innsatsen må ikke ses på som en erstatning for kommunale tjenester. Frivillige må oppleve at de er med på å tilføre noe ekstra, og ikke settes i situasjoner hvor de påføres helsefaglig eller medisinsk ansvar. Nasjonalforeningen for folkehelsen mener at samtidig som det må legges til rette for mest mulig frivillighet på frivillighetens premisser, må personer som trenger pleie og omsorg møte godt kvalifisert personell.

Likeverdig samarbeid

Det kan ikke understrekes nok at samarbeid mellom det offentlige og frivillige ikke handler om at frivillige skal utgjøre et supplement til det offentlige, men det handler om å utvikle likeverdig samarbeid mellom frivillige og offentlige myndigheter, og om å finne løsninger sammen. Det er behov for at alle kommuner etablerer en tydelig og uttalt frivillighetspolitikk.

Enklere løsninger

Frivillig arbeid trenger tilrettelegging og gode rammevilkår, og offentlig sektor må være med å betale for arbeidet med rekruttering, opplæring, motivasjon og veiledning.

Som interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende opplever Nasjonalforeningen for folkehelsen i økende grad at kommuner ønsker å samarbeide med oss for å skape bedre tilbud for personer med demens. Frivillighåndteringen krever gode verktøy for å ta imot, ivareta, kurse og følge opp frivillige. Med *frivillig.no* har frivilligheten fått et svært godt verktøy for å rekruttere nye frivillige, men for å sette de nye frivillige i aktivitet, samt å gi dem den oppfølgingen de trenger, er det behov for et felles digitalt verktøy for frivilligheten. Ett felles system vil gjøre det lettere for de frivillige å bevege seg mellom ulike organisasjoner. I dag er det organisasjonene selv som tar regningen for hvert sitt system, men ett felles system vil kunne ivareta frivilligheten på en mye bedre måte. Vi er fornøyd med at offentlig sektor er med på å betale for arbeidet med rekruttering av frivillige, men vi ønsker oss en større involvering av de frivillige organisasjonene i tilrettelegging også når det gjelder oppfølging, motivasjon og veiledning.

Forutsigbare støtte- og tilskuddsordninger

Over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett gjøres en rekke enkeltbevilgninger til frivillige organisasjoners arbeid innen helse- og omsorgssektoren. Vilklårene for disse bevilgningene er uklare. Nasjonalforeningen for folkehelsen etterlyser en mer likeverdig behandling av organisasjonene, med like støttemuligheter for likeverdig arbeid. Slik det fungerer i dag mottar vi som interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende ikke den samme støtten som andre pasientorganisasjoner. For organisasjoner som vår, som ikke passer inn under Bufdir sitt regelverk, er det spesielt viktig med en egen, forutsigbar grunnbevilgning. En slik grunnbevilgning kan komme årlig over Statsbudsjettet. Nasjonalforeningen for folkehelsen fikk 2.2 millioner kroner i 2017 til vår Aktivitetsvennordning. Dette er midler som kommer godt med, men for å kunne opprettholde ordningen og bygge den videre ut, vil det være behov for økte bevilgninger. Målet vårt for 2018 er at 3000 aktivitetsvenner i 210 av landets kommuner skal være koblet med brukere. Det vises til at Regjeringen yter betydelige bevilgninger til andre organisasjoner som arbeider innen samme felt og med sammenlignbare oppgaver.

I tillegg til likeverdige og forutsigbare støtteordninger, etterlyser vi en forenkling av tilskuddsordningene. Slik det fungerer nå må én organisasjon søke fra flere ulike direktorat, på flere nivå og til både drift og prosjekt. For tiltak som går relativt uendret over flere år bør det åpnes for muligheten til langsiktige støtteordninger til drift som

notat

ikke krever at man må oppgi den samme informasjonen år etter år. Nasjonalforeningen for folkehelsens tilbud *Aktivitetsvenn for personer med demens* er nettopp eksempel på et tiltak som bør sikres langsiktig driftsstøtte over flere år.

Det går med svært mye tid til å søke midler, og for å gjøre denne prosessen enklere må det bli mye enklere å finne fram til tilskuddsordninger som passer hver enkelt organisasjon. Nasjonalforeningen for folkehelsen mener at det i Frivillighetsmeldingen må settes et tydelig mål om forenkling av økonomiske tilskuddsordninger. Frivillighetsregisteret bør kunne erstatte alle (eller mange) av de stedene der organisasjoner må rapportere og oppdatere informasjon, og gjennom bruk av Frivillighetsregisteret vil vi kunne samkjøre søknads- og rapporteringsprosedyrer på en langt bedre måte.